

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 10, 2016

[Назад](#)

[Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 330.15

О. А. Іщенко,

д. е. н., професор, директор, Товариство з обмеженою відповідальністю «СММ», м.Київ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННИХ ПРОЕКТІВ

O. A. Ishchenko,

DSc., prof., Director "СММ" Ltd., Kyiv

NATIONAL EXPERIENCE OF CROSS-BORDER PROJECTS IMPLEMENTATION

У статті аналізується досвід реалізації транскордонних проектів в Україні, оцінюються джерела та стан фінансування різних форм транскордонного співробітництва. Вивчено нормативно-правову базу взаємодії прикордонних регіонів. Досліджено головні напрямки діяльності єврорегіонів, як основної організаційно-правової форми національної системи транскордонної співпраці. Узагальнено інформацію щодо виконання програм транскордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства в Україні. Опрацьовано напрямки взаємодії в рамках територіального співробітництва країн Східного партнерства. Розглянуто функціонування транскордонних кластерів. Вивчено участь і роль державних органів та органів місцевого самоврядування у забезпеченні транскордонної співпраці. Виконано порівняльний аналіз державних програм розвитку транскордонного співробітництва. Виявлено проблемні питання у транскордонному співробітництві країни та запропоновано шляхи покращення ефективності реалізації транскордонних проектів.

The experience of implementing of cross-border projects in Ukraine analyzed in, the article. Sources of financing of various forms of cross-border cooperation estimated. The legal framework of interaction of border regions investigated. The main activities of the European regions, as the basic legal form the national system of cross-border cooperation studied. Information about implementation of cross-border cooperation of European Neighbourhood and Partnership in Ukraine summarized. Ways of cooperation within the regional cooperation of Eastern Partnership. The functioning of cross-border clusters considered. Participation and role of government and local authorities in providing cross-border cooperation Studied. A comparative analysis of state programs for cross-border cooperation completed. Problems in the country's cross-border cooperation identified, the ways of improving the efficiency of the implementation of cross-border projects offered.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, єврорегіон, європейська інтеграція, регіональна політика, прикордонні території, транскордонний проект, транскордонні кластери, державна програма.

Keywords: cross-border cooperation, the euroregion, European integration, regional policy, border areas, cross-border project, cross-border clusters, government program.

Вступ

Транскордонне та регіональне співробітництво займають одне з ключових місць в процесах забезпечення дійсної, а не декларативної євроінтеграції України. Транскордонне співробітництво є дієвим інструментом державної регіональної політики, спрямованої на усунення регіональних диспропорцій, одночасно сприяючи розвитку прикордонних територій та забезпечуючи реалізацію євроінтеграційних процесів.

Проблема формування сучасної системи транскордонного співробітництва у відповідності з європейськими стандартами та вимогами в Україні є актуальним питанням теорії і практики всього процесу європейської інтеграції України. З урахуванням цього, питання оцінки реального стану та перспектив транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції потребує детального наукового дослідження.

Метою даної статті є аналіз вітчизняного досвіду реалізації транскордонних проектів, виявлення наявних проблем у транскордонній співпраці України та пошук можливих шляхів удосконалення цього процесу.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження виступає діяльність України у сфері транскордонного співробітництва із сусідніми країнами.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є транскордонні економічні відносини між Україною та сусідніми країнами.

Актуальність роботи.

На сьогодні забезпечення ефективного функціонування національних соціально-економічних систем неможливе без гармонійного розвитку прикордонних територій, що відіграють особливу роль у процесах прискореної глобалізації. Розвиток транскордонного співробітництва має великий потенціал для поглиблення соціально-економічного діалогу Україна – ЄС, що вимагає проведення якісної та науково обгрунтованої регіональної політики транскордонного співробітництва.

Останніми десятиріччями спостерігається значна зацікавленість науковців до проблематики регіонального розвитку в контексті транскордонного співробітництва. Велику увагу цим питанням приділили українські вчені М. І. Долішній, Н. А. Мікула, В. В. Засадко, В. С. Кравців, П. Ю. Бельський, та інші. Разом з тим, прикордонна співпраця є динамічним, безперервно змінним процесом, а відтак, потребує постійного детального вивчення з метою своєчасного реагування на виявлені тенденції.

В Україні під транскордонним співробітництвом розуміються спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [1].

Законодавчою основою транскордонного співробітництва в Україні є Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами, Закон України «Про транскордонне співробітництво» та нормативно-правові акти, які регулюють порядок підготовки проектних пропозицій транскордонного співробітництва [2, 3]. Крім того, розвиток транскордонного співробітництва визначено одним із пріоритетних завдань Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року [4].

Транскордонне співробітництво в Україні може здійснюватися в межах створеного єврорегіону, шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах та шляхом встановлення і розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва. Можливі також інші форми транскордонного співробітництва. Так, окремі науковці виділяють ще такі форми співпраці, як об'єднання єврорегіонального співробітництва, транскордонні кластери, транскордонна міграція, транскордонні промислові зони, транскордонна торгівля, транскордонні партнерства, клондайкінг [1].

Основа транскордонного співробітництва в Україні складають єврорегіони, які організуються як організаційна форма транскордонного співробітництва, що створюється для зміцнення транскордонних зв'язків між прикордонними регіонами у соціально-культурній, екологічній та економічній сферах діяльності [5]. Формування системи єврорегіонів в Україні розпочалося в 1993 році, коли було створено Карпатський єврорегіон. Наразі за участю України створено 10 єврорегіонів («Буг», «Карпатський єврорегіон», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Дністер», «Донбас», «Чорне море») у функціонуванні яких беруть участь, крім тимчасово окупованих територій, 15 областей України та адміністративно-територіальні одиниці 12 зарубіжних країн [6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15]. Треба зауважити, що в межах єврорегіонів, створених спільно з Російською Федерацією («Донбас», «Ярославна», «Слобожанщина») співпраця припинена.

В межах єврорегіонів активно впроваджуються міжнародні заходи. Наприклад, в 2015 році в Єврорегіоні «Дністер» проведено близько 30 масштабних заходів, що стосувалися економічних, культурних та спортивно-оздоровчих питань та ведеться підготовка до участі регіону в 5 масштабних грантових програмах [16].

Найбільшу частину фінансових ресурсів для втілення транскордонних проектів Україна отримала в межах програм транскордонного співробітництва Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ІПС ЄІСП): «Україна-Польща-Білорусь», «Україна-Румунія-Республіка Молдова», «Україна-Угорщина-Словаччина-Румунія», «Басейн Чорного моря» [17, 18]. Результати участі України у програмах ЄІСП наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.
Зведена інформація щодо результатів Програм ЄІСП

Спільна операційна програма	Загальний бюджет, млн. євро	Частка України, млн. євро	Кількість здійснених проектів, шт
«Польща-Білорусь-Україна 2007-2013»	186,201	47,250	117
«Румунія-Україна-Республіка Молдова 2007-2013»	126,718	37,651	140
«Україна-Угорщина-Словаччина-Румунія 2007-2013»	68,638	25,578	136
«Басейн Чорного моря»	25,697	3,212	57

Реалізація проектів спрямовувалася в основному на підвищення конкурентоздатності прикордонних територій, покращення якості життя, підтримку ініціатив місцевих громад, поліпшення системи природокористування, сприяння економічному та соціальному розвитку, покращення якості навколишнього середовища та розвиток технологій енергозбереження [20, 21, 22, 23]. Дію програм продовжено до 2020 р.

В Україні в рамках територіального співробітництва країн Східного партнерства (ЕаРТС) реалізуються дві спільних операційних програми «Білорусь-Україна» та «Молдова-Україна», спрямовані на поліпшення умов життя місцевих громад у прикордонних районах, вирішення спільних проблем у сфері екології, зайнятості, охорони здоров'я, культури, освіти та спорту. Орієнтовний план фінансування кожної з програм становить понад 3 мли 600 тис. євро [24].

Перспективним для України є транскордонне співробітництво в рамках участі в реалізації Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону яка спрямована на забезпечення інфраструктурного, екологічного, соціально-економічного та інституційного розвитку цього регіону [25].

На території України функціонує декілька транскордонних кластерів в основу яких закладено співробітництво незалежних компаній та інституцій, що географічно зосереджуються в одному транскордонному регіоні, спеціалізуються в різних галузях, але пов'язані спільними технологіями та доповнюють одна одну [26]. Так, Транскордонний логістичний кластер, «Інфостат-Україна-Польща», «Люблінський Екоенергетичний Кластер», «Транскордонний кластер інновацій», «Перший аграрний кластер» та «Дніпро» створені для розвитку технологій енергозбереження і використання відновних ресурсів, підвищення інноваційного рівня сільськогосподарської діяльності, сталого розвитку сільського туризму, наукового, інформаційного та статистичного забезпечення, створення транскордонних транспортно-логістичних центрів.

В Україні прийнято три державні програми розвитку транскордонного співробітництва (на періоди 2007-2010, 2011-2015 та 2016-2020 років) з метою активізації соціально-економічного, науково-технічного, екологічного, культурного розвитку суб'єктів транскордонного співробітництва. Джерелами фінансування проектів транскордонного співробітництва стали переважно ресурси місцевих бюджетів і програм ЄІСП, із загального обсягу фінансування в 1218175 тис. грн. лише 59098,5 тис. грн. (4,85%) було профінансовано з української сторони [27].

Стан фінансування запланованих у Державному бюджеті України проектів транскордонного співробітництва знаходився на низькому рівні. Для прикладу, у 2013 році з п'яти запланованих проектів було частково профінансовано лише два (один на 85,4 %, другий лише на 0,14%). В цілому фінансування складало 11 138 842,97 тис. грн. при запланованому обсязі в 44 599 103 тис. грн (тобто лише 25% від запланованого) [28].

Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки (далі - Програма 2016-2020) за показниками значно краща Програми 2011-2015 і врахувала недоліки попередніх програм. Зокрема Програма 2016-2020 порівняно з Програмою 2011-2015 передбачає майже втричі більше запланованих заходів, у вісім разів більше проектів транскордонного співробітництва, яким може надаватися державна фінансова підтримка та майже на порядок більше фінансування (2173290 тис грн). Кардинально змінено підхід до фінансування масштабних проектів: якщо в Програмі 2011-2015 було передбачено фінансування з державного бюджету у розмірі 13%, то в Програмі 2016-2020 цей показник становить 68%. Особливістю Програми 2016-2020 є те, що у 9 з 25 проектів з державною фінансовою підтримкою (частка фінансування 46,31%) одним із замовників виступає Львівська облдержадміністрація.

Проведений аналіз виконання заходів та форм транскордонної співпраці дозволяє виокремити такі проблемні питання:

- недостатній рівень уваги з боку місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до транскордонного співробітництва. Показово, що транскордонне співробітництво як стратегічний пріоритет розвитку прикордонного регіону визначено в стратегіях регіонального розвитку лише Львівської, Волинської, Закарпатської та Чернівецької областей. Тільки у 6 прикордонних областей України є регіональні програми щодо розвитку транскордонного співробітництва (Волинська, Закарпатська, Львівська, Луганська, Рівненська та Харківська області) [29];

- недосконалість національного законодавства, особливо в частині запровадження нових форм органів транскордонного співробітництва, зокрема об'єднань єврорегіонального співробітництва;

- недостатній рівень координації транскордонного співробітництва;
- низька фінансова підтримка спільних транскордонних проектів органами державної влади та органами місцевого самоврядування, коли через сумнівну економію втрачаються додаткові джерела надходження коштів;
- відсутність сучасної системи звітності щодо впровадження заходів транскордонного співробітництва в Україні, необхідна інформація розпорошена і не має єдиного формату.

Вирішення зазначених проблем можна було б досягнути через виконання наступного:

- забезпечення державної підтримки програм транскордонного співробітництва і співфінансування проектів із залученням міжнародної фінансової допомоги;

- внесення змін до законодавства України стосовно розвитку транскордонного співробітництва в частині покращання його координації центральними і місцевими органами виконавчої влади з урахуванням децентралізації та визначення правового статусу об'єднань територіального співробітництва і інших форм співробітництва;

- повного фінансування включених заходів і проектів Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки та підтримку діяльності українських частин єврорегіонів;

- вироблення системи статистичних показників і формування розподілених баз даних про розвиток транскордонного співробітництва, в тому числі шляхом створення єдиного інформаційного порталу, що дозволить оцінювати результативність проєктів транскордонного співробітництва.

- формування цілісної інституційної платформи розвитку транскордонного співробітництва з урахуванням функціонуючих підрозділів влади, агенцій регіонального розвитку, професійних і суспільних структур громадянського суспільства та діючих органів євро регіонів.

Висновок.

Трансдордонне співробітництво відіграє суттєву роль у соціально-економічному розвитку прикордонних регіонів України та сприяє вирішенню найбільш наболих економічних, соціальних та культурних питань, що мають міждержавне значення.

В Україні в основному створена інституційно-правова база для розвитку основних форм трансдордонного співробітництва, реалізація яких сприяє розв'язанню основних завдань міжнародного обміну. Визначальну роль відіграють сформовані євро регіони та механізми трансдордонної допомоги Європейського Союзу.

Разом з тим, для збільшення ефективності трансдордонного співробітництва необхідно вирішити ряд проблемних питань, які стосуються фінансового забезпечення, законодавчого урегулювання, інституційного удосконалення та інформаційного супроводу.

Подальші дослідження у цьому напрямку мають стосуватися обґрунтування нових напрямів та організаційних форм трансдордонного співробітництва, поширення позитивного досвіду реалізації окремих проєктів, моніторингу загального стану трансдордонної взаємодії, розвитку інформаційних систем забезпечення процесу співробітництва, створення навчально-освітніх практик.

Література.

1. Мікула Н. А. та Засадко В. В. (2014), Трансдордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції / . – К. : НІСД, Київ, Україна – 316 с.
2. Верховна Рада України (2004), Закон України "Про трансдордонне співробітництво", Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
3. Кабінет Міністрів України (2005), Постанова "Про затвердження Положення про порядок проведення конкурсного відбору проєктів (програм) трансдордонного співробітництва, які можуть бути включені до державної програми розвитку трансдордонного співробітництва", Урядовий кур'єр від 25.05.2005, № 95.
4. Кабінет Міністрів України (2016), Постанова " Про затвердження Державної програми розвитку трансдордонного співробітництва на 2016-2020 роки ", Урядовий кур'єр – від 25.05.2016., № 69, стор. 22, стаття 2330.
5. Кравців В.С. (2016) Розвиток трансдордонного співробітництва, НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Львів, Україна.
6. Центр трансграничного співробітництва (2016), "Євро регіон Дніпро - Загальні відомості", – Режим доступу: <http://cts.org.ua/ru/example-pages/zagalni-vidomosti.html>
7. Харківська обласна державна адміністрація (2016), "Євро регіон «Слобожанщина»" – Режим доступу: <http://cts.org.ua/ru/example-pages/zagalni-vidomosti.html>
8. Донецька обласна державна адміністрація (2016), "Євро регіон Донбас" – Режим доступу: <http://donoda.gov.ua/?lang=en&sec=01.15&iface=Public&cmd=view&args=id:1673>
9. Сумська обласна рада (2016), "Євро регіон «Ярославна»" – Режим доступу: <https://sorada.gov.ua/actual/8817-euroregion-yaroslavna.html>
10. Брестський обласний виконавчий комітет (2016), "Трансграничне Об'єднання «Євро регіон «Буг»" – Режим доступу: <http://brest-region.gov.by/index.php/ekonomika/pri-granichnoe-sotrudnichestvo/123-transgranichnoe-ob-edinenie-evroregion-bug>
11. Чернівецька обласна державна адміністрація (2016), "Карпатський Євро регіон" – Режим доступу: <http://www.bukoda.gov.ua/page/karpatskii-evroregion>
12. Чернівецька обласна державна адміністрація (2016), "Євро регіон «Верхній Прут»" – Режим доступу: <http://www.bukoda.gov.ua/page/evroregion-verkhni-prut>
13. Євро регіон «Дністр» (2016), "Про Євро регіон «Дністр»". – Режим доступу: <http://dnier.eu/479>
14. Агентство трансдордонного співробітництва «Євро регіон «Нижній Дунай»» (2016), "Євро регіон «Нижній Дунай»". – Режим доступу: <http://euroregionagency.od.ua/about>
15. Журнал «Інвестиції: практика та досвід» (2016), "Розвиток чорноморського економічного співробітництва в контексті активізації інвестиційних процесів" – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2013/3.pdf
16. Євро регіон «Дністр» (2016), "Отчет о деятельности еврорегиона «Дністр» за 2015 год" – Режим доступу: <http://dnier.eu/article/1398>
17. Державна служба статистики України (2016), "Європейський Союз та його роль" – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/nato/program.htm>
18. Державна фіскальна служба України (2016), "Інформаційна довідка щодо впровадження в Україні програм прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства та партнерства 2007 - 2013 років" – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/integratsiya-ukraini-do-es/integratsiya-ukraini-do-es/inf-dovidka/2/>
19. Генеральне консульство України в Любліні (2016), "Конференція Програми трансдордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2007-2013»" – Режим доступу: <http://lublin.mfa.gov.ua/ua/news/consular-news/40742-konferencija-programi-transkordonnogo-spivrobotnictva-polyssha-bilorusy-ukrajina-2007-2013>
20. Румунія – Україна – Республіка Молдова програма трансдордонного співробітництва (2016), "Короткий огляд спільної операційної програми - румунія – україна – республіка молдова 2007 – 2013" – Режим доступу: http://www.ro-ua-md.net/wp-content/uploads/2014/05/EB_1_2016_UA.pdf
21. Hungary – Slovakia – Romania – Ukraine ENPI Cross-border Cooperation Programme (2016), "Finance projects" – Режим доступу: <http://www.huskroua-cbc.net/en/financed-projects?call=&status%5B%5D=1&status%5B%5D=0&keyword=&county%5B%5D=1>
22. Black sea cross border cooperation (2016), "Programme 2007-2013" – Режим доступу: <http://blacksea-cbc.net/>
23. Территориальное сотрудничество стран Восточного партнерства (2016), "Территориальное сотрудничество стран Восточного партнерства" – Режим доступу: <http://eaptc.eu/ru/>
24. Danube region strategy (2016), "Communication" – Режим доступу: <http://www.danube-region.eu>
25. Добрева Н. Ф. (2013) Основні напрями розвитку трансдордонних кластерів в Україні, Ефективність державного управління. –. – Вип.34. –С.246-253.
26. Про затвердження Державної програми розвитку трансдордонного співробітництва на 2007-2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. N 1819 // Урядовий кур'єр від 17.01.2007. № 8
27. Про затвердження Державної програми розвитку трансдордонного співробітництва на 2011-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 р. № 1088 // Урядовий кур'єр від 08.12.2010 № 230
28. Державна казначейська служба України (2016), "Уточнена інформація про виконання державного бюджету України за січень - грудень 2013 року" – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/206948>
29. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (2016), "Регіональні стратегії розвитку" – Режим доступу: <http://old.minregion.gov.ua/regional-dev/derzhavna-regionalna-politika-376467/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku-678276/regionalni-strategiyi-rozvitku-523909/>

References.

1. Mikula N. A. ta Zasadko V. V. (2014), *Transkordonne spivrobotny`ctvo Ukrainy` v konteksti yevrointegratsiyi* [Cross-border cooperation in the context of European integration of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On cross-border cooperation", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15> (Accessed 2 October 2016).
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2005), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the procedure of competitive selection of projects (programs) of cross-border cooperation, which can be included in the state program for cross-border cooperation"", Uryadovy`j kur'yer, vol. 95., p. 2715.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine " On approval of the State program of cross-border cooperation for the years 2016-2020 """, Uryadovy`j kur'yer, vol. 69., p. 22
5. Kravciv V.S. (2016) *Rozvy`tok transkordonnogo spivrobotny`ctva* [The development of cross-border cooperation], NAN Ukrainy`. DU «Insty`tut regional`ny`x doslidzhen` imeni M. I. Dolishn`ogo NAN Ukrainy`», L`viv, Ukrainyina.
6. Center for Transboundary Cooperation (2016), "Euroregion Dnipro – General", available at: <http://cts.org.ua/ru/example-pages/zagalni-vidomosti.html> (Accessed 2

Окtober 2016).

7. Kharkiv Regional State Administration (2016), "Euroregion Slobozhanshhy`na", available at: <http://cts.org.ua/ru/example-pages/zagalni-vidomosti.html> (Accessed 2 October 2016).
8. Donetsk Regional State Administration (2016), "Euroregion Donbas", available at: <http://donoda.gov.ua/?lang=en&sec=01.15&iface=Public&cmd=view&args=id:1673> (Accessed 2 October 2016).
9. Sumy Regional Council (2016), "Euroregion Yaroslavna", available at: <https://sorada.gov.ua/actual/8817-euroregion-yaroslavna.html> (Accessed 2 October 2016).
10. Brest Regional Executive Committee (2016), "Cross-border association "Euroregion" Bug"", available at: <http://brest-region.gov.by/index.php/ekonomika/prigranichnoe-sotrudnichestvo/123-transgranichnoe-ob-edinenie-evroregion-bug> (Accessed 2 October 2016).
11. Chernivtsi Regional Council (2016), "Karpats'kyj Euroregion", available at: <http://www.bukoda.gov.ua/page/karpatskii-evroregion> (Accessed 2 October 2016).
12. Chernivtsi Regional Council (2016), "Euroregion "Verkhnij Prut"", available at: <http://www.bukoda.gov.ua/page/evroregion-verkhnij-prut> (Accessed 2 October 2016).
13. Euroregion "Dniester" (2016), "About Euroregion "Dniester"", available at: <http://dniester.eu/479> (Accessed 2 October 2016).
14. Transborder Cooperation Agency "Euroregion 'Lower Danube" (2016), "Euroregion "Lower Danube"", available at: <http://euroregionagency.od.ua/about> (Accessed 2 October 2016).
15. Magazine «Investment: Practice and Experience" (2016), "The development of the Black Sea Economic Cooperation in the context of investment processes", available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2013/3.pdf (Accessed 2 October 2016).
16. Euroregion "Dniester" (2016), "The report about the activity of the Euroregion "Dniester" for 2015", available at: <http://dniester.eu/article/1398> (Accessed 2 October 2016).
17. State Statistics Service of Ukraine (2016), "The European Union and its role", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/nato/program.htm> (Accessed 2 October 2016).
18. State Fiscal Service of Ukraine (2016), "Informational reference on implementation Ukraine border cooperation programs of the European Neighbourhood and Partnership Instrument 2007 - 2013 years», available at: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/integratsiya-ukraini-do-es/integratsiya-ukraini-do-es/inf-dovidka2/> (Accessed 2 October 2016).
19. Consulate General of Ukraine in Lublin (2016), "Conference of Cross Border Cooperation Programme "Poland-Belarus-Ukraine 2007-2013", available at: <http://lublin.mfa.gov.ua/ua/news/consular-news/40742-konferencija-programi-transkordonnogo-spivrobotnictva-polyshha-bilorusy-ukrajina-2007-2013> (Accessed 2 October 2016).
20. Romania - Ukraine - Republic of Moldova 2007 - 2013 program for cross-border cooperation (2016), "Overview of the joint operational program - Romania - Ukraine - Republic of Moldova 2007 - 2013", available at: http://www.ro-ua-md.net/wp-content/uploads/2014/05/EB_1_2016_UA.pdf (Accessed 2 October 2016).
21. Hungary – Slovakia – Romania – Ukraine ENPI Cross-border Cooperation Programme (2016), "Finance projects", available at: <http://www.huskroua-cbc.net/en/financed-projects?call=&status%5B%5D=1&status%5B%5D=0&keyword=&county%5B%5D=1> (Accessed 2 October 2016).
22. Black sea cross border cooperation (2016), "Programme 2007-2013", available at: <http://blacksea-cbc.net/> (Accessed 2 October 2016).
23. Territorial cooperation Eastern Partnership countries (2016), "Territorial cooperation Eastern Partnership countries ", available at: <http://eaptc.eu/ru/> (Accessed 2 October 2016).
24. Danube region strategy (2016), "Communication", available at: <http://www.danube-region.eu> (Accessed 2 October 2016).
25. Dobryeva N. F. (2013) "The main directions of development of cross-border clusters in Ukraine", *Efekty`vnist` derzhavnogo upravlinnya*, vol. 34, pp 246-253.
26. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine " On approval of the State program of cross-border cooperation for the years 2007-2010 """, *Uryadovy`j kur`yer*, vol. 8.
27. Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine " On approval of the State program of cross-border cooperation for the years 2011-2015 """, *Uryadovy`j kur`yer*, vol. 230.
28. State Treasury Service of Ukraine (2016), "Refined information on the state budget of Ukraine for January – December 2013", available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/206948> (Accessed 2 October 2016).
29. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine (2016), " Regional development strategies ", available at: <http://old.minregion.gov.ua/regional-dev/derzhavna-regionalna-politika-376467/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku-678276/regionalni-strategiyi-rozvitku-523909/> (Accessed 2 October 2016).

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"